

علم أصول الفقه

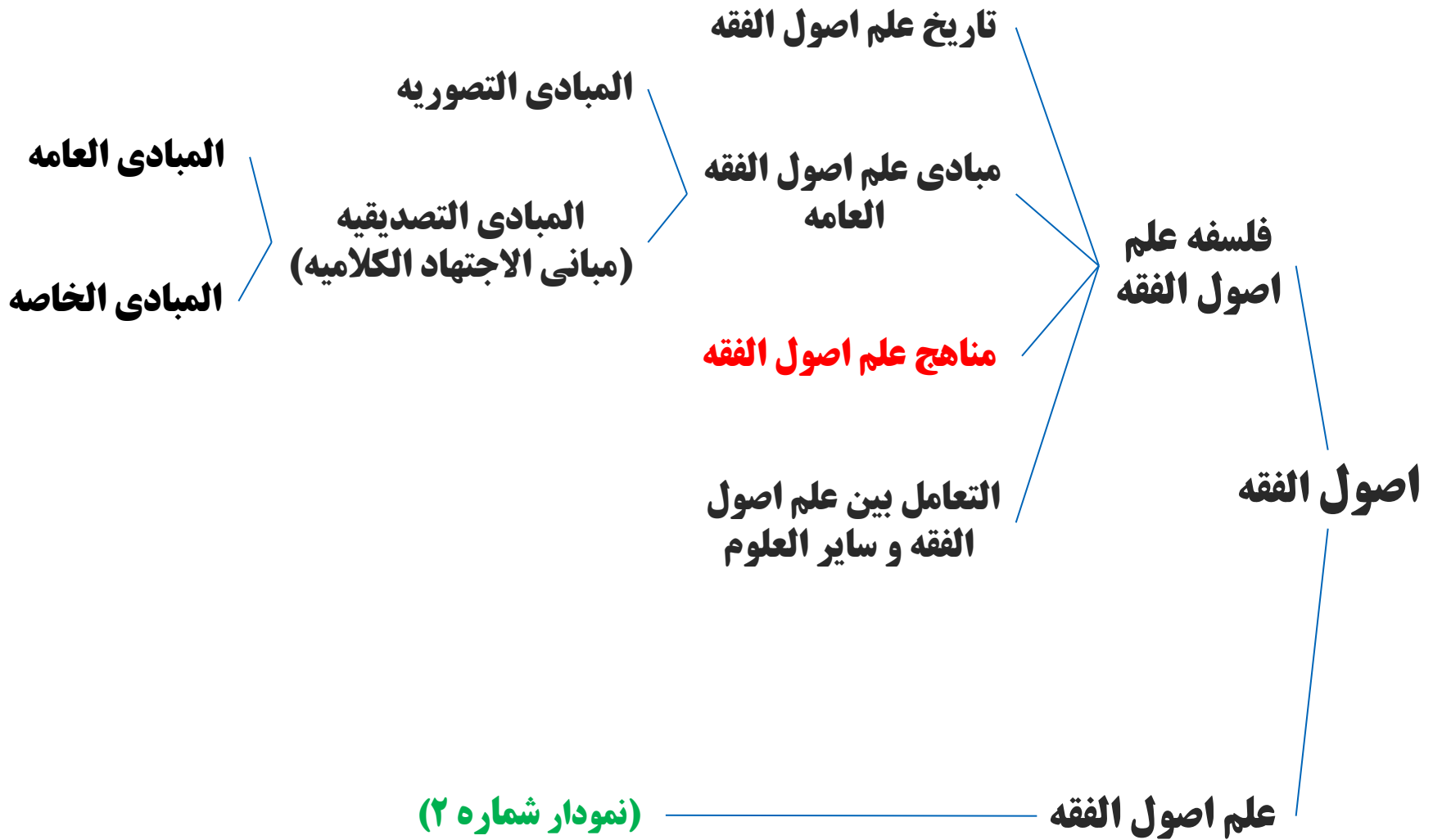
١٣

١٩-٨-٩٣ اجماع

دراسات الأستاذ:
مهدي الهادي الطهراني

• وَ سَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَ
 الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ (١٣٣) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَ
 الضَّرَّاءِ وَ الْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَ الْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَ اللَّهُ يُحِبُّ
 الْمُحْسِنِينَ (١٣٤) وَ الَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
 ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَ مَن يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَ لَمْ
 يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَ هُمْ يَعْلَمُونَ (١٣٥) أُولَئِكَ جَزَاءُ هُم
 مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
 فِيهَا وَ نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ (١٣٦)

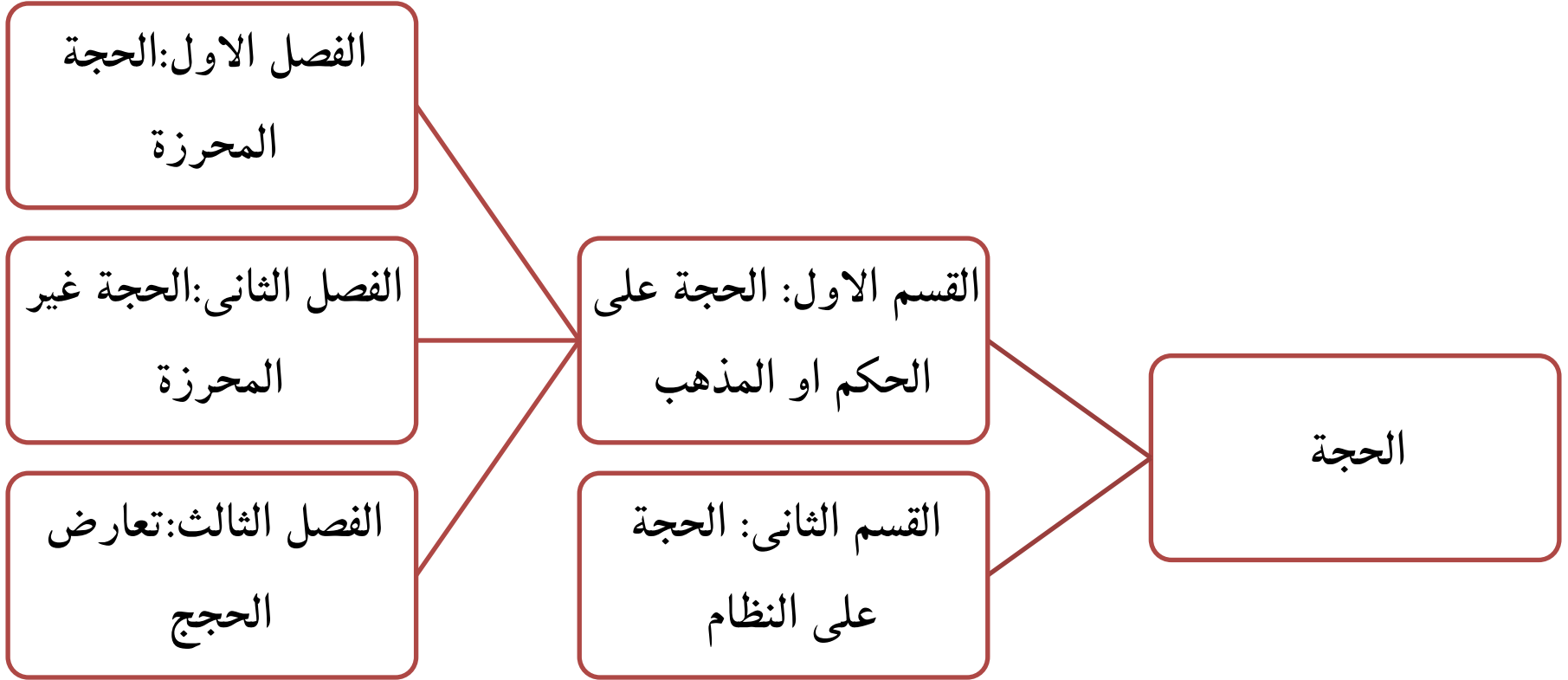
(نمودار شماره ۱)

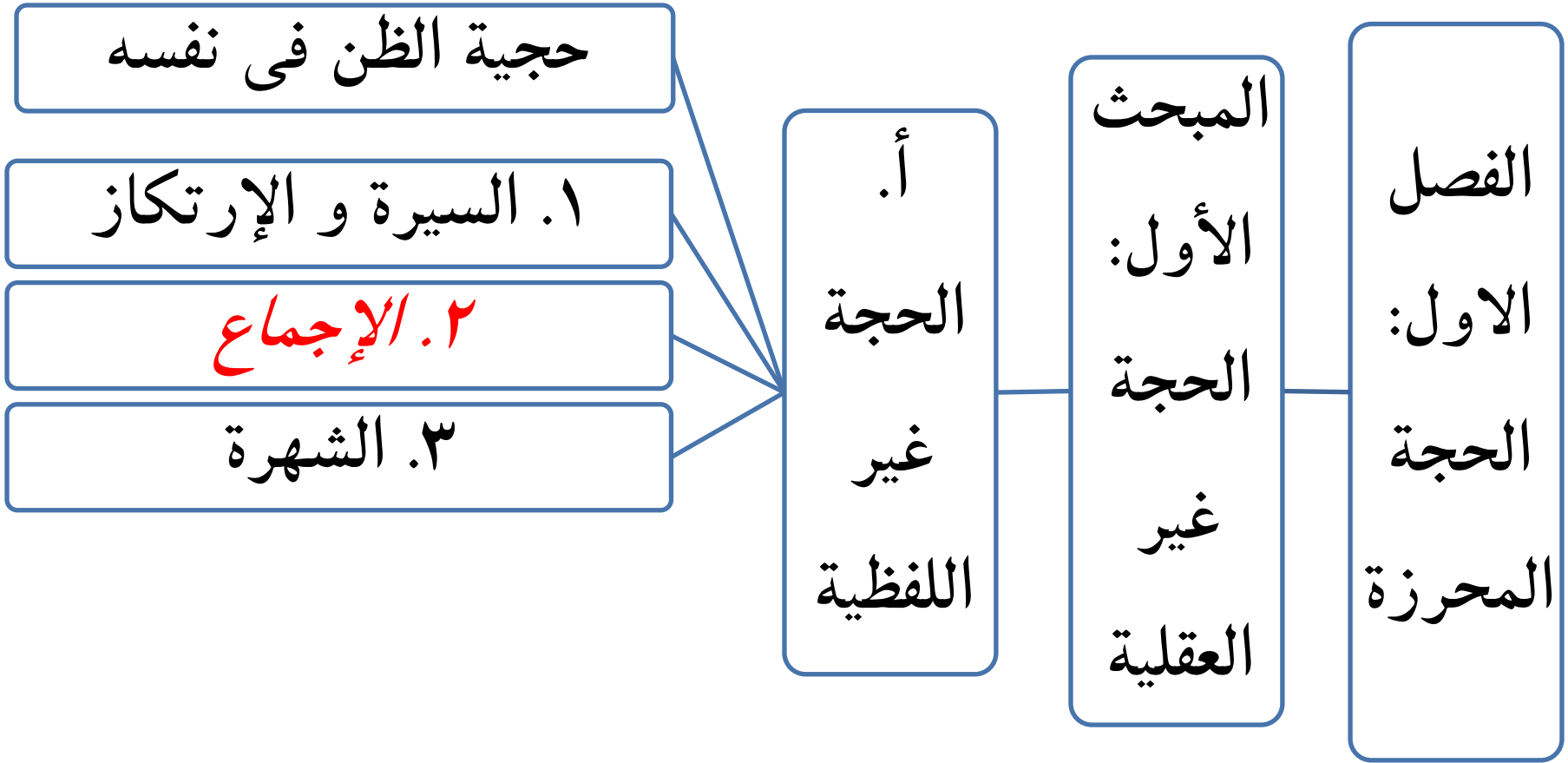

(نمودار شماره ۲)

علم أصول الفقه

علم أصول الفقه

آیا این اتفاق
نظر فقہا
برای ما
حجت است؟

اتفاق نظر
فقہا در فتوا

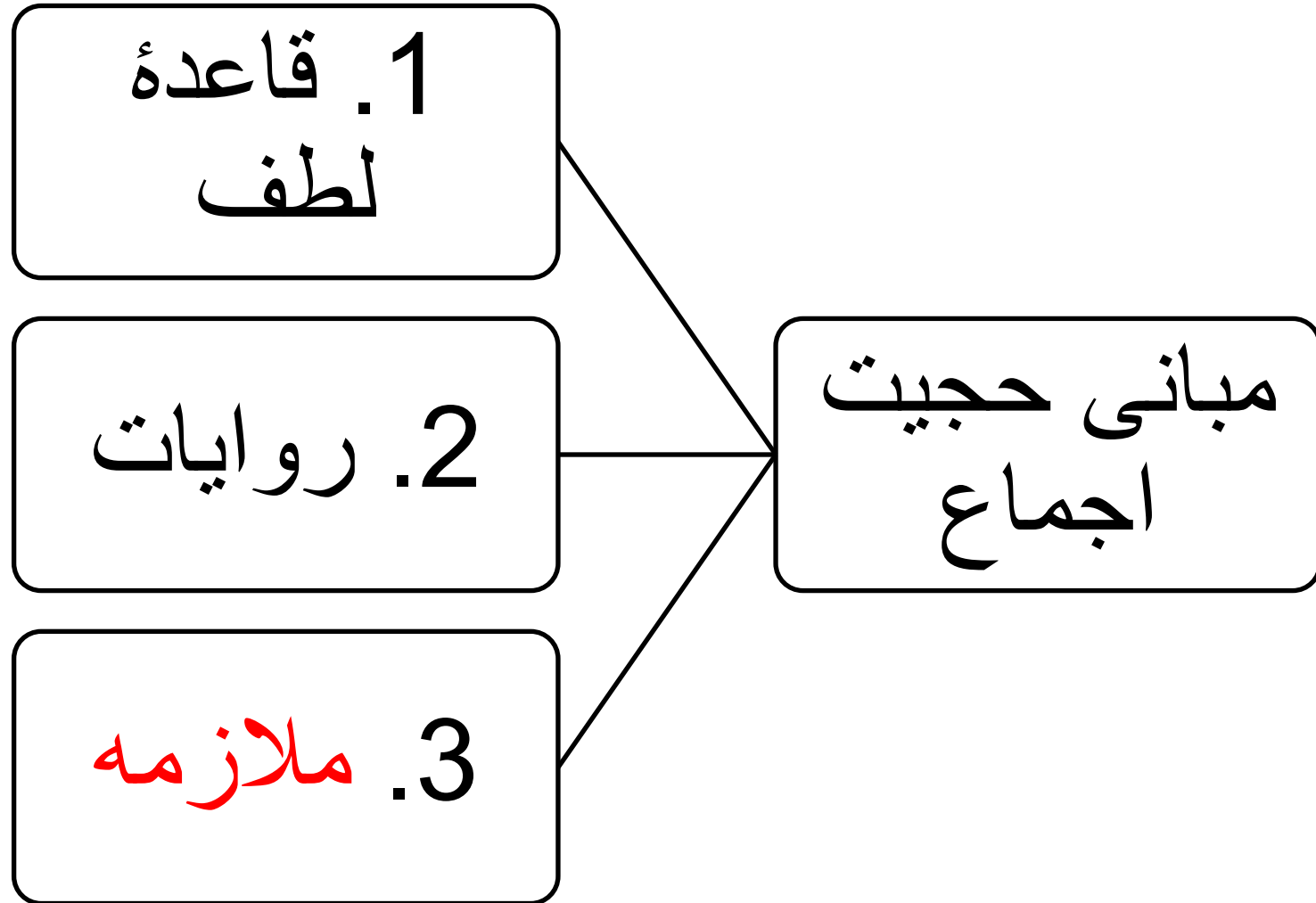
اجماع

ملاک حجیت اجماع در نظر شیعه

کاشف قطعی از
رای معصوم

اجماع حجیت

مبانی حجیت در اجماع بسیط

عادی بودن ملازمه در بحث اجماع

- ملازمه بین اجماع و وجود یک حجت که به لحاظ سند معتبر و به لحاظ دلالت واضح است، اتفاقی است.

- تعبیر حدس که در اجماع حدسی می گویند، ناظر به همین نوع ملازمه است.

عادی بودن ملازمه در بحث اجماع

- در مقابل گفته‌اند ملازمه بین **تواتر** و **صدق، عقلی** است؛

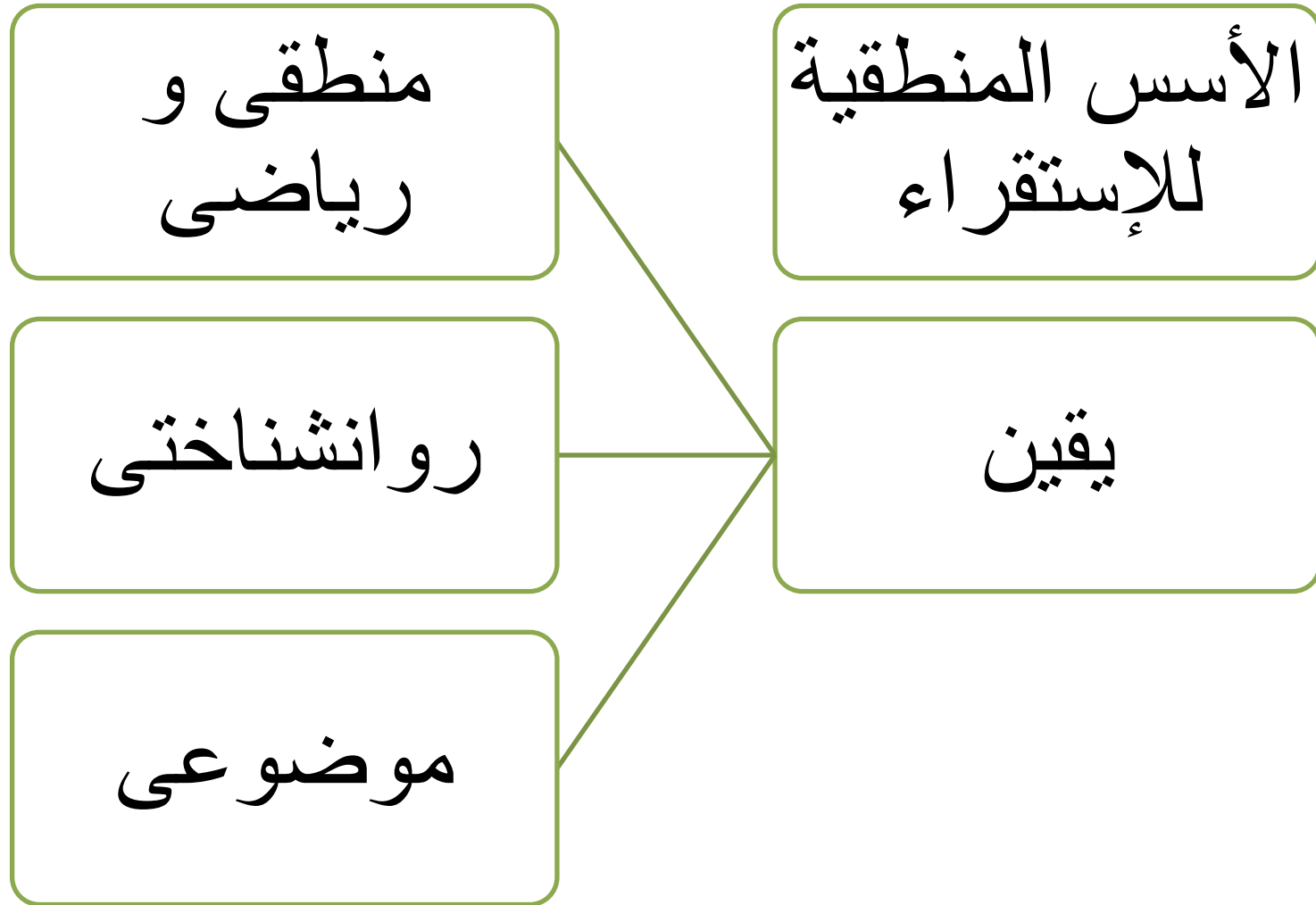
عادی بودن ملازمه در بحث اجماع

- شهید صدر
- بین **تواتر** و صدق ملازمه عقلی وجود ندارد
- معیاری که باعث حجیت **تواتر** می شود و **صدق** مطلب متواتر را از طریق آن کشف می کنیم، همان **حساب احتمالات** است که نوعی ملازمه **عادی** را به دنبال دارد.

عادی بودن ملازمه در بحث اجماع

- شهید صدر
- اجماع هم همین طور است
- ملازمه بین اجماع و وجود یک حجت که به لحاظ سند معتبر و به لحاظ دلالت واضح است، عادی و بر اساس حساب احتمالات است.

عادی بودن ملازمه در بحث اجماع

عوامل کاهش روند تجميع احتمالات در اجماع

1. میزان حدسی یا حسی بودن

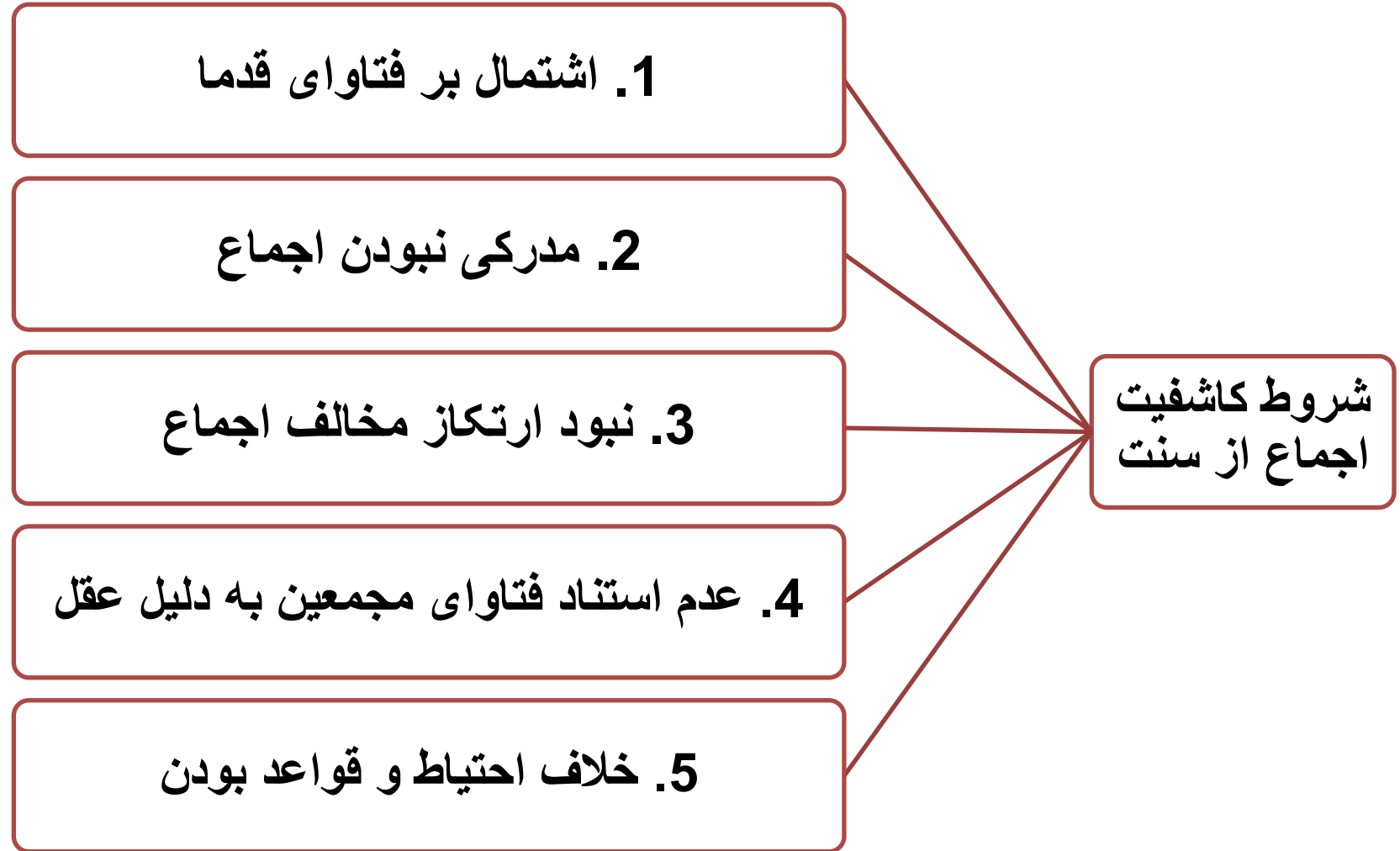
2. مصب اجماع و تواتر

3. تأثیرپذیری ناقلین یا مجمعین از یکدیگر

4. تعداد عوامل خطا

تفاوت اجماع و تواتر
در بحث حجیت

شروط کاشفیت اجماع از سنت

بسيط

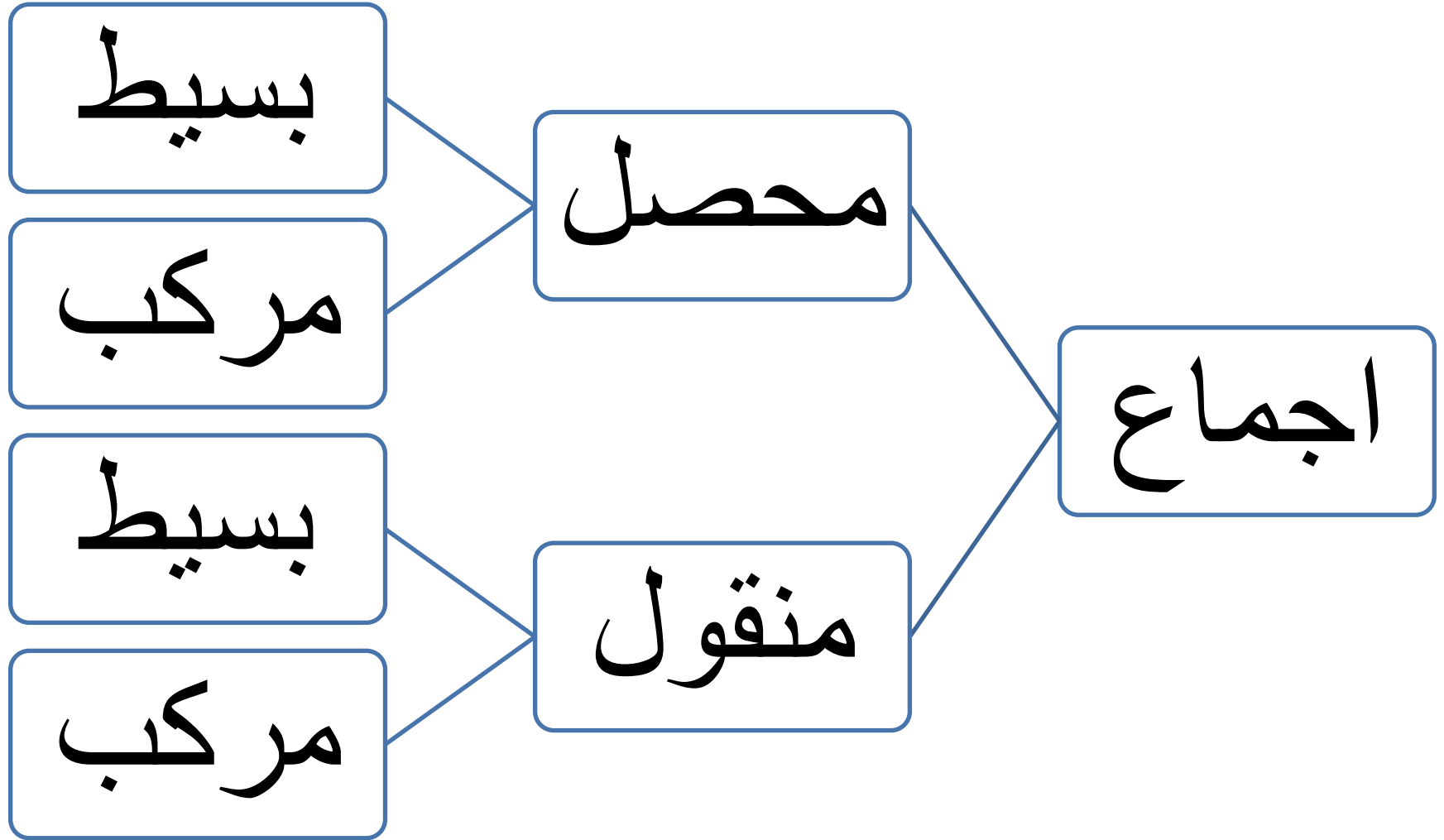
مركب

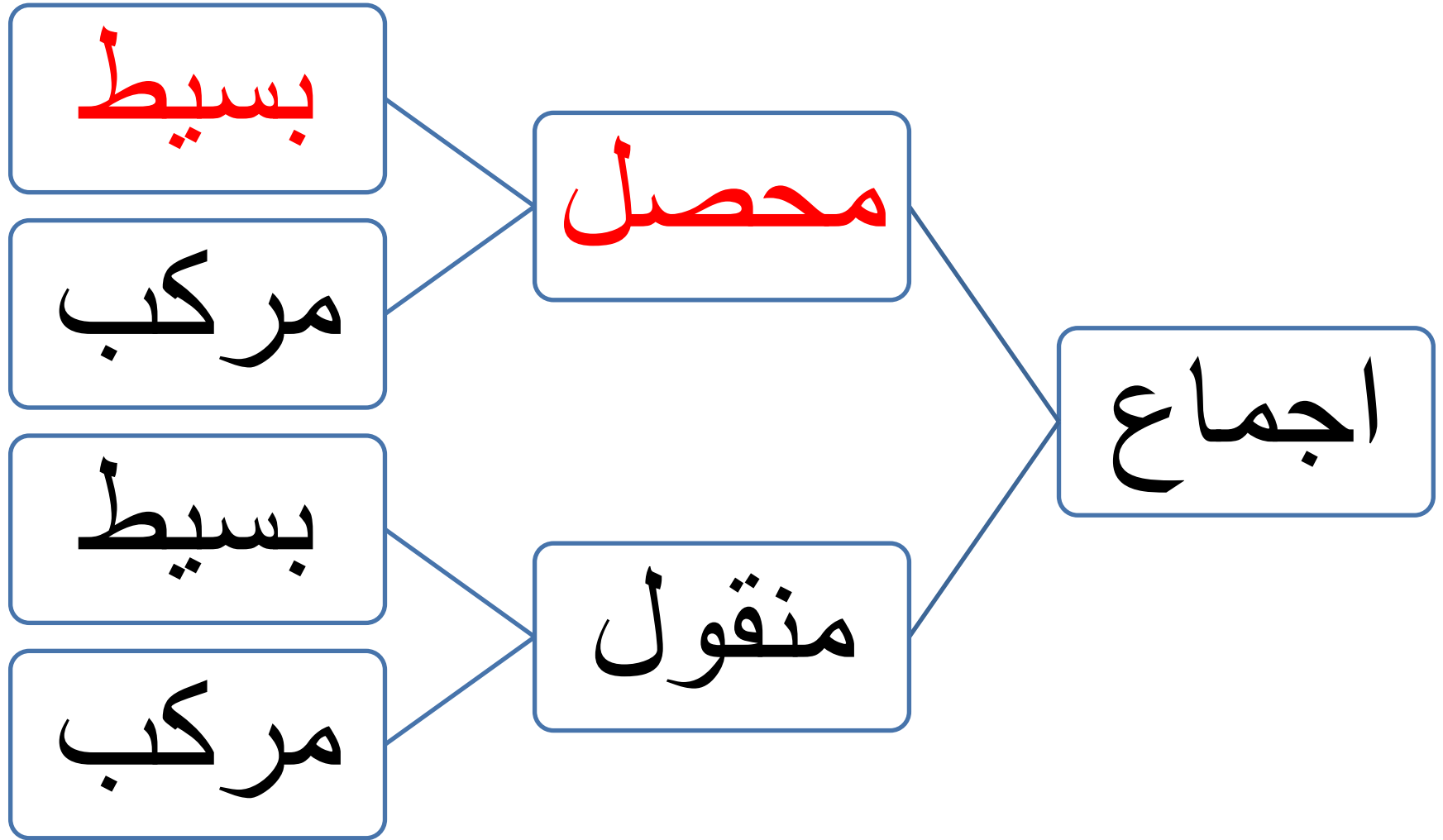
اجماع

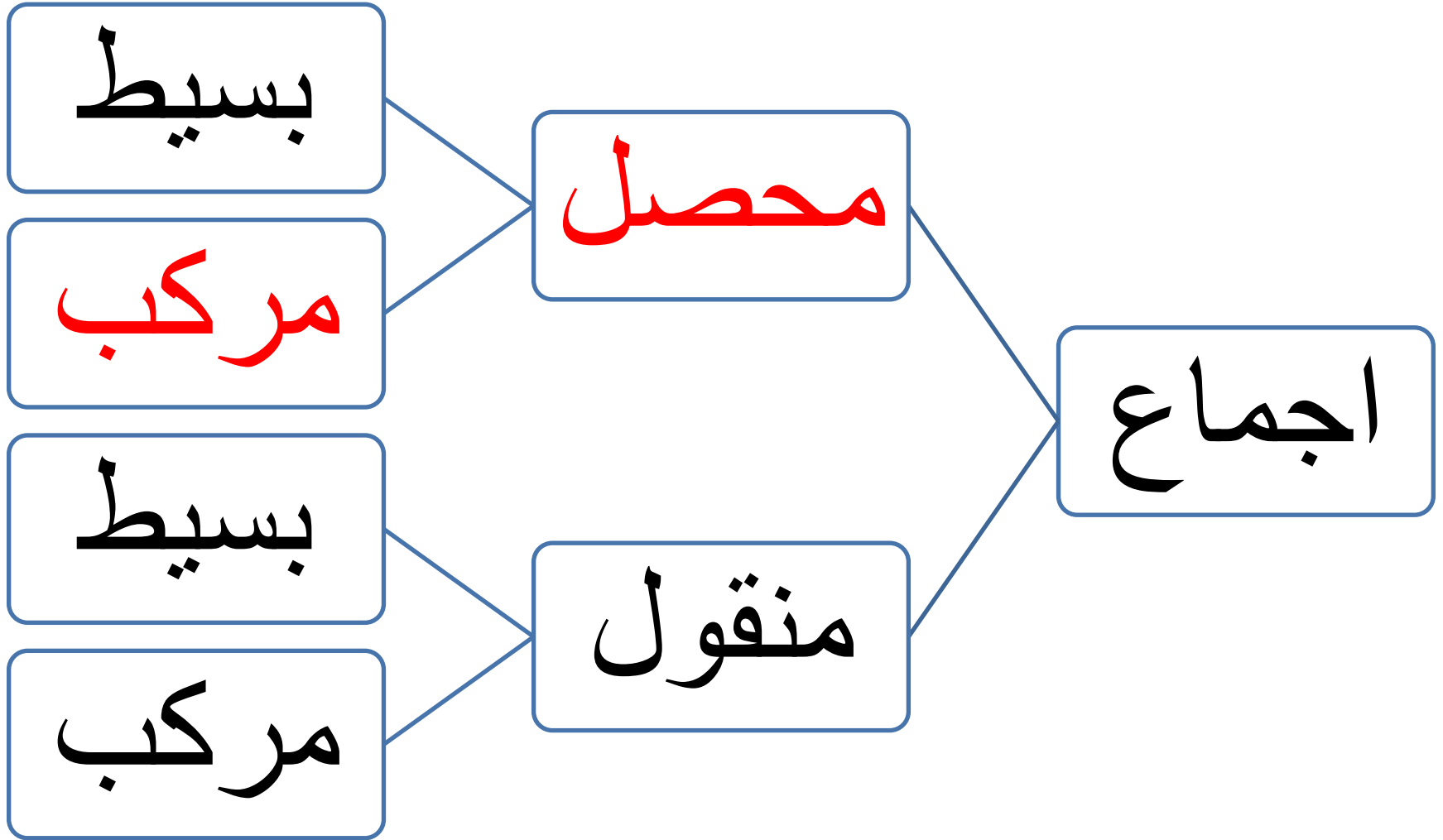
محصل

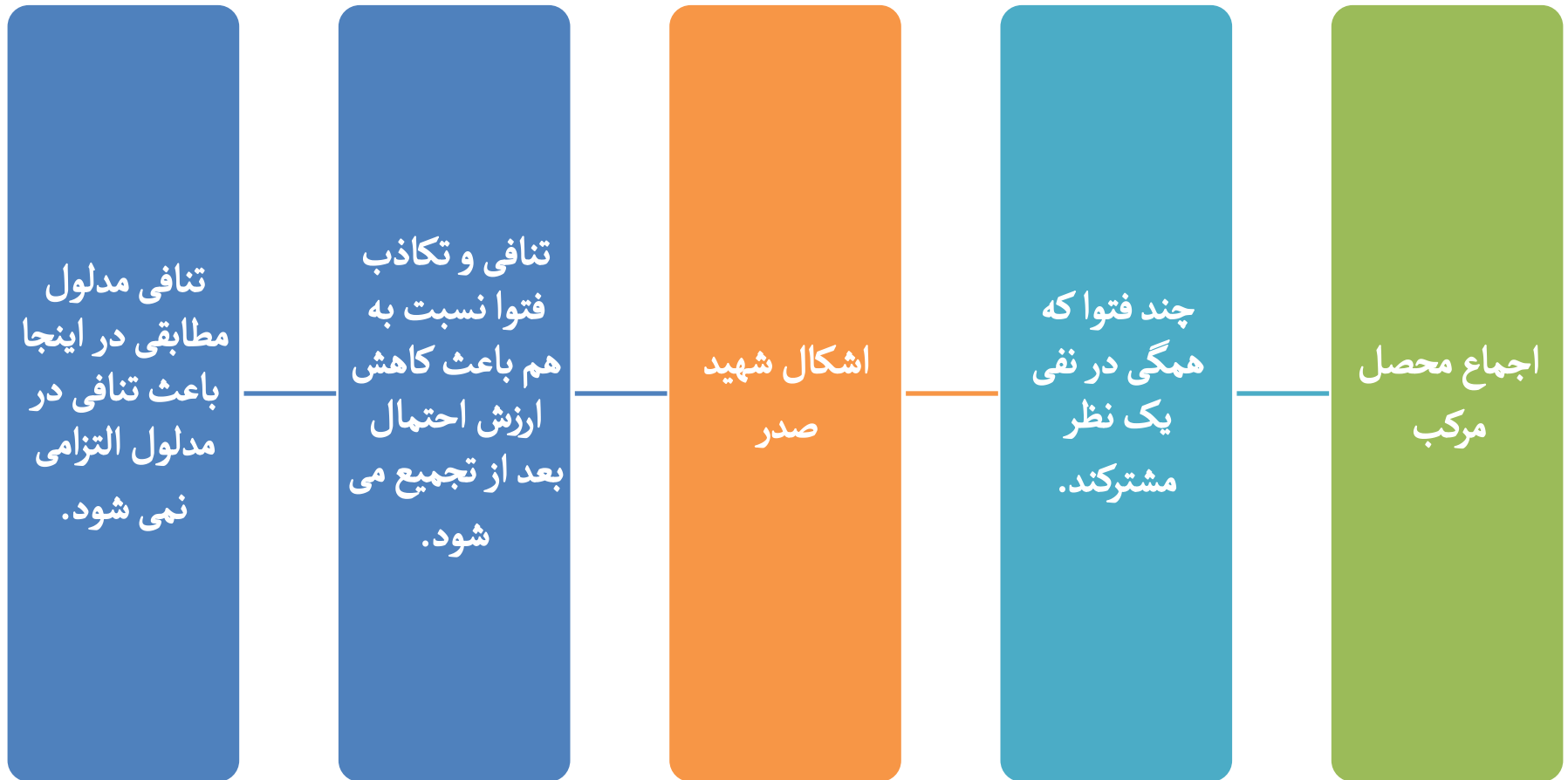
منقول

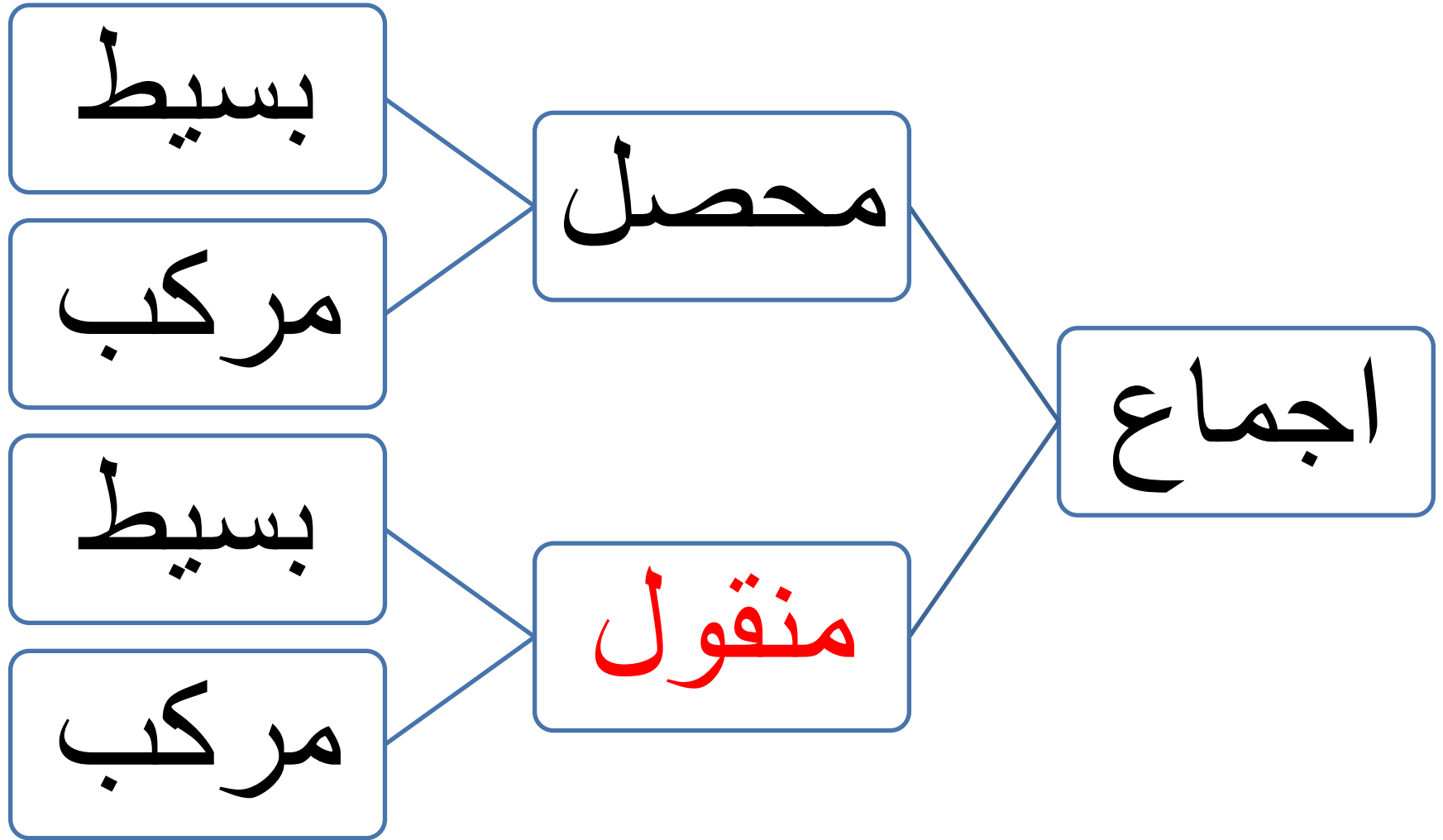
اجماع

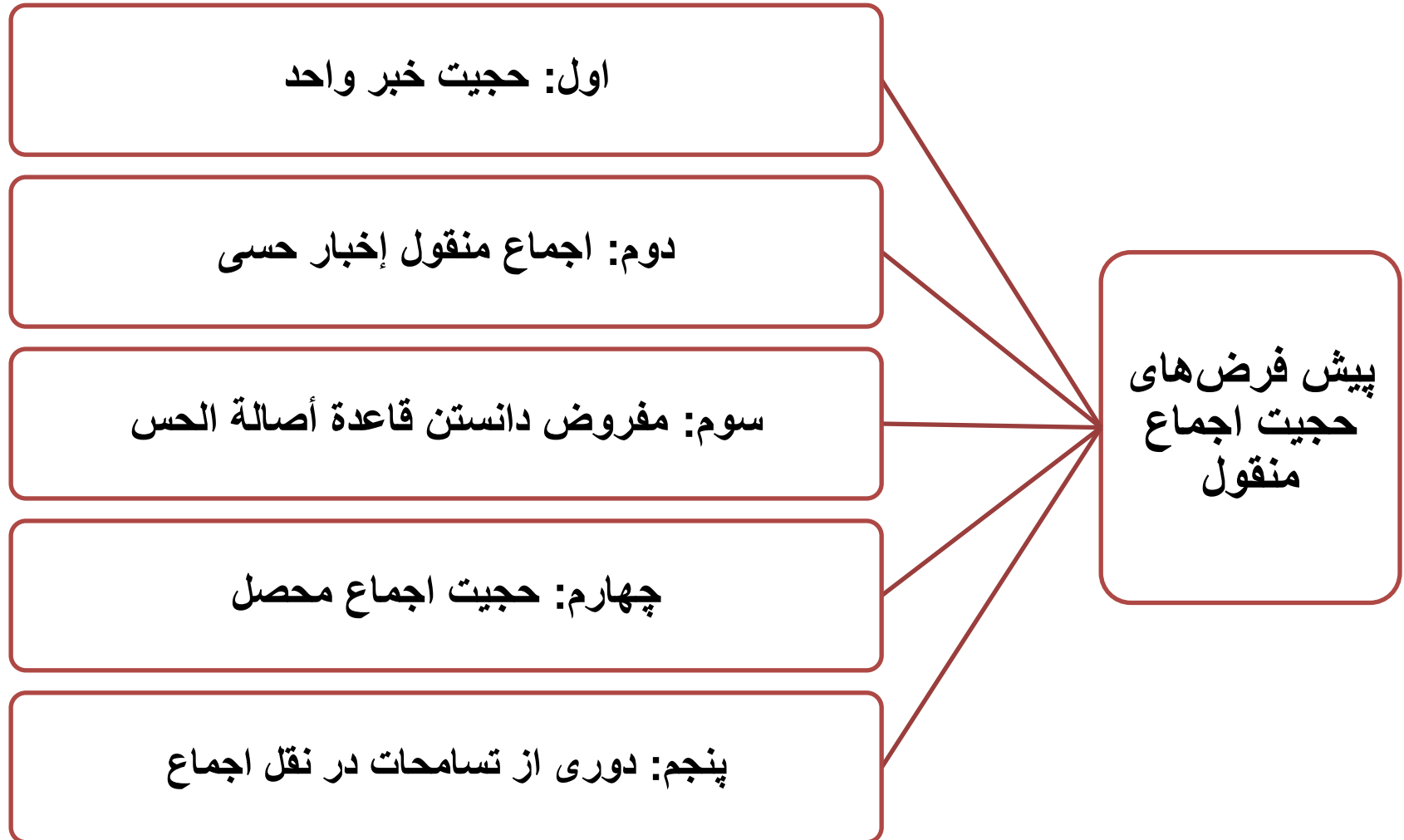

اجماع منقول

اجماع منقول

اجماع منقول

- اشكال و جواب

اجماع منقول

- این اشکال مطرح می‌شود که هر یک از فتاوای فقهای گذشته به تنهایی برای ما حجیت ندارد. بنابراین نقل فتاوای آنها هم حجیت نخواهد؛ زیرا ما مقلد نیستیم و این بحث را به عنوان مجتهد مطرح می‌کنیم.

اجماع منقول

- آنچه برای ما نقل می‌شود، ملزوم (اتفاق فقها) است؛ اما آنچه برای ما حجت است، لازم (رأی معصوم - علیه السلام -) است که نقل نشده است.
- گفته‌اند وقتی مدلول مطابقی خبر در اجماع منقول که خود رأی فقها است، حجت نباشد، مدلول التزامی خبر که رأی معصوم - علیه السلام - است، هم حجت نخواهد بود.

اجماع منقول

- در منطق خوانده‌ایم که تا مدلول مطابقی نباشد، نوبت به مدلول التزامی نمی‌رسد؛ چون وجود مدلول التزامی لازم مدلول مطابقی است؛ به عبارت دیگر اگر لفظی ما وضع له ندارد، لازم ما وضع له هم برایش معنا ندارد و مدلول التزامی لازم ما وضع له است.

اجماع منقول

- حال سؤال این است که آیا در بحث حجیت نیز مدلول التزامی تابع مدلول مطابقی است؟ یعنی ابتدا باید مدلول مطابقی حجت باشد تا مدلول التزامی حجت شود؟

اجماع منقول

- دو مبنا در اینجا وجود دارد. یک مبنا که مبنای آیت الله خوئی - رضوان الله علیه - هم است، می گوید در بحث حجیت، مدلول التزامی تابع مدلول مطابقی نیست.
- مبنای دیگر می گوید مدلول التزامی تابع مدلول مطابقی است. اگر کسی مبنای عدم تابعیت را قبول داشته باشد، در بحث اجماع منقول می گوید می تواند مدلول مطابقی (اتفاق فقها) حجت نباشد؛ اما مدلول التزامی (رای معصوم - علیه السلام -) حجت باشد.

اجماع منقول

- رأی درست این است که مدلول التزامی در حجیت تابع مدلول مطابقی است؛ اما این تابعیت **در** در جایی است که حجیت مدلول مطابقی با تعارض از بین برود و کسانی که مثل شهید صدر - رضوان الله علیه - این مبنا را می پذیرند، در بحث اجماع منقول چنین پاسخ می دهد که اینجا اصلاً تعارضی در میان نیست و حجیت نسبت به مدلول مطابقی فی حد نفسه معنادار نیست.